

การพัฒนาแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม
DEVELOPMENT OF THE PHRA PARIYATIDHAMMA ADMINISTRATION MODEL
FOR DHARMA DEPARTMENT, NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูวรดิตถานุยุต
Phrakru Woradithanuyuth
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
Email : cio.pravit@gmail.com

Received 12 February 2023 ; Revised 18 June 2023 ; Accepted 30 June 2023.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงการพัฒนาแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม ให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ในแต่ละสำนักเรียนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จากสถิติจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 344 รูป และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้วิจัย ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนควมมีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้วก็ขอมติความเห็นชอบในที่ประชุมสงฆ์ มอบหมายให้ครูอาจารย์ได้มีบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน กำกับดูแลรักษากฎระเบียบแต่งตั้งคณะครูอาจารย์ผู้สอนตามชั้นต่างๆ 2) ด้านการจัดองค์การ ควมมีการแต่งตั้งครูอาจารย์เจ้าหน้าที่อย่างมีระเบียบโครงสร้างคณะผู้บริหารเป็นไปตามกฎเกณฑ์ การพัฒนาการทำงานกำหนดตำแหน่งหน้าที่การงานแต่ละบุคคล 3) ด้านบริหารบุคคล ควมมีการสรรหาบุคลากรยึดหลักตามความเหมาะสม กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรทำงานอย่างเหมาะสม การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถ 4) ด้านอำนวยการ คณะผู้บริหารสนับสนุนการเรียนการสอน การประสานงานอย่างมีระบบ สนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อการเรียนการสอน ปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาช่วยเหลือสังคม และ 5) ด้านการควบคุม กำหนดการวันเปิดเรียน และวันปิดเรียน โดยพร้อมเพรียงจัดการอบรมนักรธรรมก่อนสอบ พิจารณาการส่งรายชื่อนักเรียนอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหาร, พระปริยัติธรรมแผนกธรรม

Abstract

In this research study Aims to study the development of the administration model of the Dharma Department of the Dharma Department, Nakhon Pathom Province. to be even better by using an integrated research methodology during quantitative research and

qualitative research The research populations were administrators, teachers, staff and students in each school district in Nakhon Pathom Province. The statistics of the total number of samples were 344 images and the sample group data was collected by interviewing 15 people/person. The statistics used in the analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis

The results showed that

Development of a model for education management in the Dharma Department in Nakhon Pathom Province From the analysis and synthesis of the researcher, it consists of 5 aspects: 1) planning, there should be a meeting to discuss and seek approval at the Sangha Council. Assign teachers to have clear roles and duties Supervise and maintain rules and regulations, appoint teachers and teachers in different levels. 2) Organizational arrangements. Teachers and staff should be appointed in an orderly manner, the administrative structure is in accordance with the rules. The development of work to determine the position and duties of each individual. 3) Personnel management. Personnel should be recruited based on appropriate principles. Human resource development strategies work appropriately. Training to develop knowledge and competence 4) Administration, the management team supports teaching systematic coordination Funding for teaching and learning work with other agencies related to social assistance education; and 5) control. Schedule for opening and closing dates by concurrently organizing training for the Dharma before the exam Consider submitting a list of students quickly.

Keywords: Development, Administration, Phra Pariyatidhamma

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมได้แบ่งเป็น 3 ส่วน เช่น การศึกษาภาค พระปริยัติเป็นการศึกษาเล่าเรียน ตำราแบบทรงจำเรียกว่าคัมภีร์ การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นการลงมือภาคสนามปฏิบัติจริงตามอริยมรรคมีองค์ 8 เรียกว่าวิปัสสนาธุระ สุดท้ายคือการศึกษาคณะปฏิเวธ เป็นมรรคผลที่ได้จากการศึกษาดำรงและการปฏิบัติจริง นอกจากนั้น กระบวนการศึกษาพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค สำหรับการบูรณาการ หรือการประยุกต์ใช้กับการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อหาแนวทางออกที่ดีและเหมาะสมกับ การศึกษาของพระสงฆ์การศึกษาปริยัติธรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน เมื่อการปริยัติธรรมและการปฏิบัติดำเนินไปควบคู่กัน ย่อมได้รับผลปฏิเวธธรรมอย่างแน่นอน ผู้บริหารคณะสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปริยัติธรรมว่า เป็นองค์ความรู้ที่ดียิ่งในการสร้างและการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุ สามเณร ให้เป็นพุทธศาสนทายาท จึงกำหนดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรม สำหรับพระภิกษุ สามเณร เพื่อการพัฒนารูปแบบการศึกษา ภายหลังต่อมาได้จัดให้มีการพัฒนา การศึกษาตามมติของสมเด็จพะมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (Kaew Chidtakhop, 2009 : 3)

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม มีพระสังฆาธิการเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาการศึกษาแบบ มีโครงสร้างให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติ ธรรม เป็นการจัด

การศึกษาให้แก่บุคคลที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง เป็น แนวทางสร้างบุคลากรคือ พระภิกษุ สามเณร ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต วัตถุประสงค์ ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ผู้บริหาร เป็นกำหนดปัจจัยนำเข้าไป เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น กระบวนการจัดการ ประกอบด้วย (Siriwan Serirat, 2010 : 47) การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมเป็นต้น นอกจากนั้น ปัจจัยนำออก เช่น ผลผลิต ผลกำไร รายได้ นักเรียนสอบได้มาก ได้รับการสนับสนุน จากพระผู้ใหญ่เป็นต้น

ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ บุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลง เรื่อย ๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจของสำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย การจัดการศึกษาไม่ชัดเจน เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ นอกจากนั้น บุคลากรในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นประโยค ไม่มีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในวิชาที่ตนสอนให้มี ความทันสมัย และไม่มีการเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจนเป็นต้น (Phra Palad Samrit Devadhammo (Pecittang), 2010: 379)

พระภิกษุสงฆ์ เป็นบุคลากรในสำนักเรียนมีความรับผิดชอบดูแลรักษาภาวะเรียบร้อยของ สำนักเรียน เป็น ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการดูแลรักษาพัฒนาสำนักเรียนให้มี กระบวนการเรียนการสอน นอกจากนั้น พระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติ สมควร เป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่การทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื้อ นามบุญอันยอดเยี่ยมของโลก มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรม ให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย จากความ เป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการบริหารที่เป็นลักษณะของผู้บริหาร ครูอาจารย์ บุคลากรและผู้เรียนอ่อนในควมมีอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาและไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ตามทฤษฎีการจัดการทั้ง 5 คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ การควบคุม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัย ได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้านำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการ คือ การพัฒนาองค์การ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามจะมีเป้าหมายร่วมกันคือมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาในกระบวนการทำงาน หรือระบบต่าง ๆ และเพื่อสร้างทีมงานให้เกิดขึ้นในองค์การ การเลือกใช้รูปแบบใดก็อาจต้องพิจารณาถึงลักษณะขององค์การ และวัฒนธรรมองค์การประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีการใช้รูปแบบในการพัฒนาองค์การ

รูปแบบที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ได้แก่ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รูปแบบการแก้ไขปัญหา และรูปแบบการสร้างทีมงาน ขั้นตอนต่าง ๆ ของแต่ละรูปแบบคล้ายคลึงกัน และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การ สำหรับรูปแบบการพัฒนาองค์การประกอบด้วย การเกิดปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาองค์การ การยอมรับและต้องการพัฒนาองค์การ การทำสัญญาระหว่างที่ปรึกษากับองค์การที่กำลังประสบปัญหา การรวบรวมข้อมูลและการวินิจฉัยปัญหา การป้อนข้อมูลย้อนกลับ การนำเทคนิคการพัฒนาองค์การมาแก้ไขปัญหา และการประเมินผลเป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้รูปแบบใดก็ต้องพิจารณาจากลักษณะองค์การและวัฒนธรรมองค์การประกอบ ลักษณะพิเศษของการพัฒนาองค์การที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำการเปลี่ยนแปลง อาจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายในองค์การ จากภายนอกองค์การ ซึ่งเรียนกว่าที่ปรึกษาการพัฒนาองค์การ หรือเป็นคณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นที่ยอมรับว่าที่ปรึกษาการพัฒนาองค์การมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ นอกจากนี้ที่ปรึกษาการพัฒนาองค์การจะต้องมีความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง การออกแบบโครงสร้างองค์การ และเรื่องการประเมินผล สำหรับทางด้านทักษะนั้น ที่ปรึกษาจะต้องมีทักษะด้านต่างๆ เช่น การฟัง การมีมนุษยสัมพันธ์ การสร้างความเชื่อถือและความสามารถในการทำงานร่วมได้อย่างราบรื่น (Sunanta Laonan, 2010 : 39)

การพัฒนาองค์การ เป็นการพัฒนาการในเรื่องการศึกษาการนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่มุ่งเน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลง ผลลัพธ์ ความสามารถในการประเมินผล การมีส่วนร่วม และความผูกพัน เป็นหลักแล้ว การนโยบายไปสู่การปฏิบัติก็เป็นเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลลัพธ์ได้ เป้าหมาย เนื้อหาสาระของการศึกษาการนโยบายไปปฏิบัตินั้นก็มุ่งเน้นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อที่จะศึกษาบทเรียน การพัฒนาแนวทาง การสร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะนโยบายไปสู่การปฏิบัติอันก่อให้เกิดความสำเร็จ และขอบเขตการศึกษานโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงพฤติกรรม การปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองการปกครอง การพัฒนารูปแบบการจัดการ

เฮนรี ฟาโยล์ (Henry Fayol) เห็นว่าในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างของผู้บริหารต้องมีกิจกรรมด้านการจัดการอยู่ด้วยเสมอ สำหรับภาวะด้านการจัดการประกอบด้วยหน้าที่หลัก 5 ประการคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) โดยเขามีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหารซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร 5 ประการ ดังต่อไปนี้ (Price, Alan, 2004 : 110)

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิธีการปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง จัดให้มีโครงสร้างงานและอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้
3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง การสั่งการต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี ต้องเข้าใจคนงานของตน ต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ ยังต้องหาการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตน

เป็นประจำ หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน ด้วยความพยายามที่จะกำกับดูแลให้การทำงานของทุกคนและทุกหน่วยงานย่อยในองค์การให้สามารถทำงานในหน้าที่ได้อย่างประสานสอดคล้องกัน มุ่งสู่จุดหมายเดียวกันคือวัตถุประสงค์ขององค์การโดยรวม

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การกำกับการปฏิบัติงานให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบเพื่อทราบว่าการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปปฏิบัติจัดทำแล้วนั้น สามารถถูกนำไปปฏิบัติหรือไม่เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคหรือต้องการคำชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อให้งานสามารถดำเนินไปได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน

2. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

การศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาล มุ่งเน้นในด้านการอบรมจิตใจโดยเฉพาะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. คันถธุระ การศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่เป็นภาคทฤษฎี โดยวิธีบอกกล่าว ท่องจำปากต่อปาก ที่เรียกว่า มุขปาฐะ ทั้งที่เป็นการเล่าเรียนสดับตรับฟังจากพระพุทธเจ้าโดยตรง และจากพระอรหันตสาวก

2. วิปัสสนาธุระ คือการศึกษาวิธีฝึกหัดอบรมจิตใจให้สงบ สะอาด ปราศจากกิเลสอาสวะทั้งปวง (พระราชวรมนี (Prayut Payutto, 1985 : 76)

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระมหาสาวกซึ่งมีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน ได้ทำการสังคายนาพระธรรมวินัย และรวบรวมคำสั่งสอน เพื่อไม่ให้ประเพณีไขว้เขวไปจากคำสั่งสอนของพระองค์ จัดไว้เป็นหมวดหมู่ มี 3 หมวด รวมเรียกว่า พระไตรปิฎก มี 84,000 พระธรรมขันธ์ แบ่งได้ดังนี้

1. หมวดพระสูตร เรียกว่า พระสุตตันตปิฎก มี 21,000 พระธรรมขันธ์

2. หมวดพระวินัย เรียกว่า พระวินัยปิฎก มี 21,000 พระธรรมขันธ์

3. หมวดพระอภิธรรม เรียกว่า พระอภิธรรมปิฎก มี 42,000 พระธรรมขันธ์ (Sucheeap Punyanuphap, 1996 : 1)

การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทยเรานั้น อาจกล่าวได้ว่ามีมานานนับตั้งแต่ภายหลังการสังคายนาครั้งที่ 3 ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงจัดส่งพระภิกษุสงฆ์ไปประกาศพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ พระโสณกับพระอุตตระ ได้นำเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ยังสุวรรณภูมิ คือประเทศไทย จนกระทั่งมาเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสมัยลพบุรี และปรากฏว่ามีพระเถระหลายรูปที่ศึกษาอยู่ในระดับแตกฉาน สามารถแต่งตำราอธิบายธรรมเป็นภาษาบาลีได้อย่างเชี่ยวชาญ โดยการศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศไทยแต่ละสมัยมีดังนี้ (Department of Religious Studies, 1984: 57-60)

การศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสงฆ์ในยุคนี้ แรก ๆ ถูกปล่อยปละละเลย ต่อมาถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเห็นพระพุทธศาสนาถูกละทิ้งภายนอกย่ำยี ประชาชนมัวเมาหลงใหลเห็นผิดเป็นชอบ จึงทรงรับบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงโปรดจัดการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น เหมือนในครั้งกรุงสุโขทัย ให้มีการสอบไล่พระปริยัติธรรม นับว่าเป็นการสอบไล่ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย ต่อมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราช ทรงใส่พระทัยพัฒนาการพระพุทธศาสนา ทรงรวบรวมอาราธนาพระภิกษุสงฆ์

ให้มาอยู่รวมกันอีกครั้งหนึ่ง ทรงแต่งตั้งสมณศักดิ์และสถาปนาพระอารามหลายแห่ง ให้พระภิกษุสงฆ์ศึกษาเล่าเรียนคันถธุระและวิปัสสนาธุระ พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกวาระหนึ่ง (Phra Maha Varanyu Varan, 2004: 43-49)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม” โดยมีการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถาม และกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก ดังต่อไปนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามเรื่อง สภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมใน จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ บุคลากรในสำนักเรียนได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน จำนวน 2,564 รูป (กองเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม, 2562) จากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็น พระสงฆ์ จำนวน 344 รูป

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิจัยครั้งนี้ การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถามโดยการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมการพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้อาวุโสหรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เมื่อได้รายชื่อแล้วผู้วิจัยก็จะนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล หรือไม่ก็เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหล่านั้นด้วยตนเองเพื่อมาร่วมพูดคุยกันรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูลแล้ว มาจัดทำให้เป็นระบบหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ ทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้อ่านเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ และรูปแบบความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อนำเสนอรายงานผลภาพรวม

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแบบสอบถาม และทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัส เพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

(1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบาย ความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(2) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนของข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2, 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดนครปฐม

จุดแข็ง คือ นักเรียนมีการเรียนการสอน ตามกฎเกณฑ์ของนักเรียนคือ กำกับดูแลครูอาจารย์ ผู้สอนตามลำดับขั้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาชั้นต้นจนถึงมัธยมศึกษาชั้นเอก ให้ปฏิบัติงานตรงเวลา กำกับดูแลนักเรียนทุกชั้น ให้เข้าเรียนตามเวลา กำกับดูแลเสนาสนะให้อยู่ในความพร้อมสมบูรณ์เป็นต้น นักเรียน คือ มีอาจารย์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาชั้นต้น จนถึงมัธยมศึกษาชั้นเอก ต้องการให้พระภิกษุ สามเณรได้รับการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นกำลังศาสนาในอนาคต นักเรียนจะมอบหมายให้อาจารย์สอนประจำชั้นเรียนแต่ละชั้นเป็นธุระ สั่งสอนนักเรียนให้ตั้งใจเรียนหนังสือ เคารพครูอาจารย์ เคารพกฎระเบียบ

จุดอ่อน คือ อาจารย์สอนนักเรียนด้วยความเสียสละ พยายามสอนวิชาความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนทุกรูป แต่เด็กนักเรียนไม่สามารถจะเรียนได้เพราะมีสติปัญญาความสามารถน้อย นักเรียน ไม่สนใจการเรียนการสอน ไม่เอาใจใส่การดูหนังสือ เล่นคอมพิวเตอร์ เล่นอินเทอร์เน็ต เล่นโทรศัพท์มือถือเป็นต้น นักเรียนไม่เอาใจใส่การเรียน จะติดอยู่ในกระแสโลกนิยม เป็นเหตุปัจจัยให้ตัวเองหลงติดอยู่ในความประมาท ทำให้การเรียนเสื่อมคุณภาพลง คือไม่ตั้งใจเรียน นักเรียนจำนวนมากตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาชั้นต้นจนถึงมัธยมศึกษาชั้นเอก ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนอย่างจริงจัง แต่นักเรียนให้ความสำคัญกับงานอย่างอื่น

2. การวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจังหวัดนครปฐมตามหลักการจัดการ 5 ด้าน

ด้านการวางแผน ควรมีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้วก็ขอมติความเห็นชอบในที่ประชุมสงฆ์ กำกับดูแลรักษากฎระเบียบ เสนอแต่งตั้งคณะครู อาจารย์ผู้สอนตามชั้นต่างๆ กำหนดให้ครู อาจารย์ทุกรูปมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแผนการเงินเพื่อนำมาบริหารสำนักเรียน นักเรียน ควรมีการประชุมวางแผนวัสดุอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เป็นต้น ให้คณะครู อาจารย์ทุกรูปมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลร่วมกัน

ด้านการจัดองค์การ ควรมีการแต่งตั้งครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ดูจากคุณวุฒิ วิทยุฒิ การศึกษา พรรษา ความประพฤติปฏิบัติและความรับผิดชอบงาน และสุดท้ายคือความพร้อมของครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ โครงสร้างคณะผู้บริหาร เจ้าสำนักเรียนจะเป็นผู้พิจารณาให้เลขานุการ จัดทำ โดยมีการประชุม

ปรึกษากับคณะครูอาจารย์ก่อนแล้ว จึงสอบถามความเหมาะสมกับคณะครูอาจารย์ เมื่อทุกรูปพร้อมเพรียงกัน กำหนดถึงตำแหน่งหน้าที่การงานแต่ละบุคคล ส่งเสริมปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ

ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการพิจารณาสรรหาบุคลากร ให้มีหน้าที่ในการดำเนินการเรียนการสอน ให้ทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการดำเนินการและรับผิดชอบงาน พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและประสบการณ์ กำหนดการฝึกอบรมส่งเสริมความรู้แก่คณะผู้บริหาร ต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถให้มีทักษะและประสบการณ์ มีความชำนาญ เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน มีการเรียนการสอนตรงตามแม่กองธรรมสนามหลวง

ด้านการอำนวยการ ควรมีการสนับสนุนการเรียนการสอนแก่คณะผู้บริหาร คือ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ ในแต่ละสำนักเรียนให้มีแนวทางพัฒนาความรู้ ความสามารถ มีความชำนาญ เข้าใจงาน ทำงานตามแผนงานให้เกิดประโยชน์ ให้มีการสนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อการเรียนการสอนสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่น คือ การส่งครู อาจารย์ และนักเรียน ที่มีความรู้ ความชำนาญไปช่วยเหลือสังคมจากภายในสำนักเรียน

ด้านการควบคุม กำหนดการเปิดเรียนเมื่อไร อย่างไร ที่ไหน สำหรับวันอบรมนักรธรรมก่อนสอบสนามหลวง ก็ให้เจ้าสำนักเรียนจะดำเนินการจัดให้มีการอบรมทดสอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การจัดส่งรายชื่อนักเรียนจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกำหนดการของแม่กองธรรมสนามหลวง พิจารณาคัดเลือกครูอาจารย์ ควบคุมการสอบนักรธรรม และการตรวจข้อสอบ ส่วนวิธีการให้เป็นไปตามขั้นตอนกฎระเบียบของแม่กองธรรม

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดนครปฐม

จุดแข็ง คือ สำนักเรียนมีการเรียนการสอน ตามกฎเกณฑ์ของสำนักเรียนคือ กำกับดูแลครูอาจารย์ ผู้สอนตามลำดับขั้นตั้งแต่นักรธรรมชั้นตรีจนถึงนักรธรรมชั้นเอก ให้ปฏิบัติงานตรงเวลา กำกับดูแลนักเรียนทุกชั้น ให้เข้าเรียนตามเวลา กำกับดูแลเสนาสนะให้อยู่ในความพร้อมสมบูรณ์เป็นต้น สำนักเรียน คือ มีอาจารย์ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่นักรธรรมชั้นตรี จนถึงนักรธรรมชั้นเอก ต้องการให้พระภิกษุ สามเณรได้รับการศึกษาตามหลักสูตรนักรธรรมสนามหลวง และเป็นกำลังศาสนาในอนาคต สำนักเรียนจะมอบหมายให้อาจารย์สอนประจำชั้นเรียนแต่ละชั้นเป็นธุระ ส่งสอนนักเรียนให้ตั้งใจเรียนหนังสือ เคารพครูอาจารย์ เคารพกฎระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ริชาร์ด เบคเคิร์ด (Richard Beckhard, 1967 : 9) นักวิชาการด้านการพัฒนาองค์การที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งในสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายการพัฒนาองค์การว่า “ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนที่มีมุ่งเปลี่ยนแปลงองค์การทั้งระบบ โดยเริ่มดำเนินการจากผู้บริหารระดับสูงลงมา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิผล และความเจริญเติบโตให้กับองค์การ ตามความรู้ที่ได้รับจากพฤติกรรมศาสตร์” เมื่อผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ในแต่ละสำนักเรียนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ได้ทุ่มเทกำลังใจด้วยการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ด้วยความรู้ ความสามารถ มีการพัฒนาอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาธรรม ให้มีทักษะและประสบการณ์ ในการเรียนการสอนธรรมที่ทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ มีการประชุมวางแผนการพัฒนาการจัดการศึกษาแผนกธรรมให้แก่พระภิกษุ สามเณรอย่างเป็นระบบ มีการผลักดันวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนธรรมให้เป็นระเบียบและมีคุณภาพ มีการประเมินผลการจัดการศึกษาแผนกธรรมทุกปีการศึกษา เพื่อให้ทราบข้อดีและข้อเสีย

จุดอ่อน คือ อาจารย์สอนนักเรียนด้วยความเสียสละ พยายามสอนวิชาความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนทุกรูป แต่เด็กนักเรียนไม่สามารถจะเรียนได้เพราะมีสติปัญญาความสามารถน้อย เด็กเรียน ไม่สนใจการเรียนการสอน ไม่เอาใจใส่การดูหนังสือ เล่นคอมพิวเตอร์ เล่นอินเทอร์เน็ต เล่นโทรศัพท์มือถือถือเป็นต้น เด็กเรียนไม่เอาใจใส่การเรียน จะติดอยู่ในกระแสโลกนิยม เป็นเหตุปัจจัยให้ตัวเองหลงติดอยู่ในความประมาท ทำให้การเรียนเสื่อมคุณภาพลง คือไม่ตั้งใจเรียน เด็กเรียนจำนวนมากตั้งแต่นักธรรมตรีจนถึงนักธรรมเอก ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนอย่างจริงจัง แต่นักเรียนให้ความสำคัญกับงานอย่างอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วอเรน เบนนิส (Warren Bennis, 1969 : 2) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาองค์การว่า “การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นยุทธศาสตร์ของการศึกษาที่สลับซับซ้อนที่มุ่งใช้เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนโครงสร้างขององค์การเพื่อช่วยให้องค์การสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่ การตลาด และสิ่งท้าทายใหม่ๆ อีกทั้งยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายในองค์การที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว” เมื่อผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ในแต่ละสำนักเรียนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีการจัดการเรียนการสอนแผนกธรรมทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ด้วยความเพียรพยายามตามนโยบายของแม่กองธรรมสนามหลวง มีการพัฒนาระบบการศึกษาแผนกธรรมให้มีความยืดหยุ่นตามสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเพียรพยายามส่งนักเรียนเข้าอบรมธรรมก่อนสอบ และส่งเสริมทุนการศึกษาธรรมให้นักเรียนตามความรู้ความสามารถ มีการย้ำเตือนพระภิกษุสามเณรให้เรียนธรรมตามกฎเกณฑ์ของวัดอย่างเคร่งครัด ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม มีการติดตามผลการเรียนการสอนแผนกธรรม เพื่อสนับสนุนเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่อาจารย์ และนักเรียน

2. การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์การพัฒนาแบบการบริหารงานพระปริยัติธรรม แผนกธรรมจังหวัดนครปฐม ตามหลักการจัดการ 5 ด้าน

ด้านการวางแผน ควรมีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้วก็ขอมติความเห็นชอบในที่ประชุมสงฆ์ กำกับดูแลรักษากฎระเบียบ เสนอแต่งตั้งคณะครู อาจารย์ผู้สอนตามชั้นต่างๆ กำหนดให้ครู อาจารย์ทุกรูปมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแผนการเงินเพื่อนำมาบริหารสำนักเรียน สำนักเรียน ควรมีการประชุมวางแผนวัสดุอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ ตู้ เก้าอี้ เป็นต้น ให้คณะครู อาจารย์ทุกรูปมีส่วนร่วมคิดขอพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เฟรด ลูธันส์ (Fred Luthens, 1995 : 565) ได้ระบุถึงผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาอันเกิดจากความพยายามในการพัฒนาองค์การว่า “การเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ปัญหาและความสามารถในการปรับตัวมุ่งสู่ออนาคตขององค์การ ส่วนในระดับบุคคลนั้นการพัฒนาองค์การเปิดโอกาสให้สมาชิกเพิ่มความตระหนักรู้ และการเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อผสมผสานวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ”

ด้านการจัดองค์การ ควรมีการแต่งตั้งครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ดูจากคุณวุฒิ วิทยุฒิ การศึกษา พรรษา ความประพฤติปฏิบัติและความรับผิดชอบงาน และสุดท้ายคือความพร้อมของครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ โครงสร้างคณะผู้บริหาร เจ้าสำนักเรียนจะเป็นผู้พิจารณาให้เลขานุการจัดทำ โดยมีการประชุมปรึกษากับคณะครูอาจารย์ก่อนแล้ว จึงสอบถามความเหมาะสมกับคณะครูอาจารย์ เมื่อทุกรูปพร้อมเพรียงกัน กำหนดถึงตำแหน่งหน้าที่การงานแต่ละบุคคล ส่งเสริมปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนันทา เลาหนันท์ (2553 : 39) ได้กล่าวว่า “การพัฒนาองค์การจะต้องมีความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง การออกแบบโครงสร้างองค์การ และเรื่องการประชุม ประเมินผล สำหรับทางด้านทักษะนั้น ที่ปรึกษาจะต้องมีทักษะด้านต่างๆ เช่น การฟัง การมีมนุษยสัมพันธ์ การสร้างความเชื่อถือและความสามารถในการทำงานร่วมกับกลุ่มได้อย่างราบรื่น”

ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการพิจารณาสรรหาบุคลากร ให้มีหน้าที่ในการดำเนินการเรียนการสอน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการดำเนินการและรับผิดชอบงาน พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและประสบการณ์ กำหนดการฝึกอบรมส่งเสริมความรู้แก่คณะผู้บริหาร ต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถให้มีทักษะและประสบการณ์ มีความชำนาญ เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน มีการเรียนการสอนตรงตามแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิตรประภา อัครบวร (2552 : 85) ได้กล่าวว่า “การสรรหาและคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถพิเศษจากภายนอกเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ขององค์การ หรือคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถพิเศษจากภายในองค์การที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการขององค์การแล้วก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่า องค์การไม่ต้องพัฒนาบุคลากรอีก เพราะแม้บุคลากรจะผ่านกระบวนการคัดเลือกที่ดีที่สุดมาแล้ว ก็อาจจะยังไม่สามารถปฏิบัติงาน อย่างมีประสิทธิภาพได้เลยในทันที เพราะในความเป็นจริงแล้วไม่มีบุคลากรใดที่ดีที่สุด หรือเหมาะที่สุดสำหรับองค์การโดยไม่ผ่านการขัดเกลา ทำให้องค์การต้องมีกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถพิเศษเหล่านี้ให้มีความเหมาะสมกับ ภารกิจ และเป้าหมายขององค์การ และยิ่งต้องพัฒนาบุคลากรเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นกำลังคนสำรองที่สำคัญสำหรับองค์การในอนาคต กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงไม่ควรเน้นเรื่องการให้ แต่ควรเน้นเรื่องการดึงความสามารถหรือศักยภาพของบุคลากรออกมาโดย ผ่านกิจกรรมการพัฒนา”

ด้านการอำนวยการ ควรมีการสนับสนุนการเรียนการสอนแก่คณะผู้บริหาร คือ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ ในแต่ละสำนักเรียนให้มีแนวทางพัฒนาความรู้ ความสามารถ มีความชำนาญ เข้าใจงาน ทำงานตามแผนงานให้เกิดประโยชน์ ให้มีการสนับสนุนทุนทรัพย์เพื่อการเรียนการสอนสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานอื่น คือ การส่งครู อาจารย์ และนักเรียน ที่มีความรู้ ความชำนาญไปช่วยเหลือสังคมจากภายในสำนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ พยอม วงศ์สารศรี (2550 : 5) ได้กล่าวว่า “การบริหารทรัพยากรมนุษย์หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหาคัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งสนใจการพัฒนาธำรงรักษาให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์การเพิ่มพูนทั้งความรู้ ความสามารถ รวมทั้งมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงานและยังรวมไปถึงการแสวงหา วิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์การที่ต้องพ้นจากการทำงานด้วยเหตุทุพพลภาพ เกษียณอายุ หรือ เหตุอื่นใดให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข”

ด้านการควบคุม กำหนดการเปิดเรียนเมื่อไร อย่างไร ที่ไหน สำหรับวันอบรมนักระรมก่อนสอบสนามหลวง ก็ให้เจ้าสำเรียนจะดำเนินการจัดให้มีการอบรมทดสอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การจัดส่งรายชื่อนักเรียนจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกำหนดการของแม่กองธรรมสนามหลวง พิจารณาคัดเลือกครูอาจารย์ควบคุมการสอบนักระรม และการตรวจข้อสอบ ส่วนวิธีการให้เป็นไปตามขั้นตอนกฎระเบียบของแม่กองธรรมสมชาย ไมตรี (2539 :126) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นการศึกษาที่เน้นการสอบวัดผลความรู้ ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมปัจจุบันยังมีความเหมาะสม การศึกษาคณะสงฆ์ก็ยังคงรักษารูปแบบการศึกษาเดิมมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และคณะสงฆ์จะต้องเริ่มคิดตัดสินใจในการปรับปรุงระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เพื่อให้การศึกษาระบบนี้คงอยู่ และแพร่หลายมากยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลความสำเร็จตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาใน จังหวัดนนทบุรี มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ด้านการวางแผน ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ควรจะมีการวางแผนการจัดการศึกษาแผนก ธรรม ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตามหลักสูตรที่เหมาะสมกับยุคสมัย มีเป้าหมายชัดเจนตามกฎระเบียบของ สำนักเรียนเป็นต้น

2) ด้านการจัดองค์การ คือ ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ควรจะได้กำหนดหน้าที่ตาม โครงสร้างการบริหารให้ครูอาจารย์ บุคลากรเจ้าหน้าที่ และนักเรียน ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้มอบหมาย คือ ตั้งอยู่ ในกฎระเบียบของสำนักเรียน

3) ด้านการบริหารบุคคล ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ควรจะส่งเสริมอาจารย์เข้าประชุม อบรม สัมมนาเชิงวิชาการ ไปศึกษาดูงานในสถานที่ปฏิบัติงานจริง มีการจัดฝึกอบรมสัมมนาเชิงวิชาการ และ สนับสนุนทุนทรัพย์เป็นต้น

4) ด้านการอำนวยการ ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนควรติดตามการปฏิบัติงานภายในสำนัก เรียน ติดตามงบประมาณ ติดตามวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสาร อาคารสถานที่สอยเป็นต้น รวบรวมเก็บรักษา เอกสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสำนักเรียน

5) ด้านการควบคุม ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ควรจะควบคุมดูแลครูอาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ และนักเรียนในสำนักเรียนให้อยู่ในกฎระเบียบ กำกับดูแลรักษาเอกสาร ประกาศนียบัตร ปริญญา บัตร กฎระเบียบ หนังสือเรียน ตำราศึกษา สื่อการสอน สารสนเทศ และคอมพิวเตอร์เป็นต้น ตรวจสอบระบบ การเรียนการสอน และการสอบวัดผลให้เป็นไปตามที่แม่กองธรรมสนามหลวงกำหนด นอกจากนั้น กำกับดูแล กระบวนการบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ด้านการวางแผน ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรเจ้าหน้าที่ต้องมีความ พึงพอใจในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ ด้วยการทุ่มเทกำลังใจดำเนินการเรียนการสอนให้ตรงเวลา ตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจของสำนักเรียน มีการเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาให้มีความชัดเจน ด้าน ระยะเวลา การปฏิบัติงาน และการจัดกรรมในสำนักเรียนเป็นต้น

2) ด้านการจัดองค์การ ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรเจ้าหน้าที่จะต้องมี ความขยันหมั่นเพียรในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ตามนโยบาย การพัฒนาระบบ การศึกษาให้มีความยืดหยุ่นตามสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ควรจะดำเนินการให้สอดคล้องตาม รูปแบบโครงสร้างสำนักเรียนที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา และแผนการศึกษาที่มีเป้าหมาย

3) ด้านการบริหารบุคคล ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรเจ้าหน้าที่จะต้อง ตั้งใจทำงานในสำนักเรียน ด้วยความรับผิดชอบ พยายามอธิบายประโยชน์การศึกษาธรรมให้พระภิกษุ สามเณร ทราบข้อดีและข้อเสีย สร้างแรงจูงใจให้เกิดจิตศรัทธาในการเรียนการสอน ด้วยการจัดประชุมสัมมนาในสำนัก เรียน เชิญไปทัศนศึกษาดูงานที่อื่น มีการจัดฝึกอบรมเชิงวิชาการในสำนักเรียน มีการสร้างทีมงานให้เกิดความ สามัคคีในหมู่คณะสงฆ์เป็นต้น

4) ด้านการอำนวยการ ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรเจ้าหน้าที่จะต้องใช้ สติปัญญาไตร่ตรองเหตุผลถึงกระบวนการเรียนการสอนในสำนักเรียน ด้วยการกำกับดูแลระบบการเงิน การ

วางแผน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการประเมินผลงาน มีการติดตามผลงาน และประเมินผล การเรียนการสอนเป็นต้น

5) ด้านการควบคุม ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรเจ้าหน้าที่จะต้องกำกับดูแลการบริหารปัจจัยในสำนักเรียน เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงการติดตามงบประมาณส่วนกลาง ทั้งรายรับและรายจ่าย ดูแลรักษา อาคารสถานที่ของสำนักเรียน อาจมีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์สำนักเรียนให้มีความเหมาะสม และมีความมั่นคงถาวรตลอดไป

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรจะศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการของสำนักเรียนที่อื่นๆ
- 2) ควรจะศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการโรงเรียนที่อื่นๆ
- 3) ควรจะทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการภายในวัดในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง

References

- Fred Luthens. (1995). **Organization Behavior**. Singapore : McGraw-Hill International Editions.
- Price. Alan. (2004). **Human Resource Management**. In a Business Context. 2 edition. London : Thomson Learning.
- Richard Beckhard. (1967). **Organization Development : Strategies and Models**. Reading Mass : Addisonwesley Publisng Co.
- Warren Bennis. (1969). **Organization Development**. Reading Mass : Addisonwesley Publisng Co.
- Division of Buddhist Studies (2012). Guidelines for measuring development to standardization. Bangkok: National Office of Buddhism.
- Division of the Secretariat of the Primate, Nakhon Pathom Province. (2014). Survey account of Phrapariyatidhamma School, Dhamma Department. Nakhon Pathom Province, Region 14.
- Kaew Chidtakhop. (2009). Compilation of Dharma Studies at bachelor level. Bangkok: National Office of Buddhism Printing.
- Jiraprapha Akaraworn. (2009). Value of people, value of work. Bangkok: Taoism Publishing 2000.
- Payom Wongsansri. (2007). Human Resource Management. Bangkok : Faculty of Management Sciences Suan Dusit Rajabhat University.
- Phra Palad Samrit Devadhammo (Pecittang). (2010). A collection of academic articles for academic seminar projects. Outstanding research work and thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Siriwan Sereerat. (2010). Organization Theory : Standard Edition. Bangkok : Thammasarn.
- Sunanta Laonan. (2010). Organization Development. Bangkok : CVL Printing.

